HESAP GÜNÜNÜ UNUTMAYALİM

Değerli kardeşlerim!

Bugünkü sohbetimizde, iman esaslarından olan ahiret gününden ve bugünde Allah'a verilecek hesaptan söz etmek istiyorum.

İnsan sorumluluk taşıyan bir yaratıktır. Bu, onun temel özelliklerinden birisidir. Allah'ın emirlerine uymak ve yasaklarından sakınmakla yükümlü olan insan,mutlaka bir gün O'nun huzurunda dünyada yaptıklarından sorgulanacaktır. Çünkü O, tesadüfen dünyaya gelmiş değil, Allah'ın takdir ve yaratması ile var olmuştur. Hem de Allah Teâlâ kâinatta olan her şeyi onun hizmetine vermiştir. Kur'an-ı Kerim'de:

اَفَحَسِبْتُمْ اَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَاَنَّكُمْ اِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ.

"Sizi sadece boş yere yarattığımızı ve sizin gerçekten huzurumuza geri getirilmeyeceğinizi mi sandınız"[213] buyurulmuş ve insanın bir gün hesaba çekileceği bildirilmiştir.

Öldükten sonra dirilip Allah'ın huzuruna getirileceğimiz bu güne "Hesap Günü" diyoruz. Bugün insanın en önemli günlerinden bir gündür. Peygamberler bile bugünün dehşetinden Allah'a sığınmışlardır. İşte bu Peygamberlerden biri, İbrahim aleyhi's-selâm'dır. Bakın o, Allah Teâlâ'ya nasıl dua ediyor:

213 Mü'minûn, 23/115.

وَلَا تُخْزِنٖى يَوْمَ يُبْعَثُونَ. يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ اِلَّا مَنْ اَتَى اللّٰهَ بِقَلْبٍ سَلٖيمٍ.

"(Ey Rabbim) İnsanların dirilecekleri (ve huzuruna gelip hesap verecekleri) gün, beni utandırma. O gün ne mal fayda verir, ne evlât. Ancak Allah'a temiz bir kalp ile gelenler başka"[214]

Hz. İbrahim bu duası ile bize örnek oluyor, yol gösteriyor. Zaten onun yaptığı bu duanın Kur'an-ı Kerim'de yer almasının hikmeti de budur. Ayet-i Kerime'de şu hususlara dikkatimiz çekiliyor: Ey insanlar, öleceksiniz fakat sonradan dirilip Allah'ın huzurunda hesap vereceksiniz. Bunu hatırınızdan çıkarmayın, hazırlıklı olun. İbrahim aleyhi's-selâm bir Peygamber olduğu, hatta Allah'ın dostu olma şerefi ile şereflendiği halde hesap gününü unutmuyor ve o gün mahcup duruma düşmemesini Allah Teâlâ'dan niyaz ediyor. Bu Peygamberi örnek alın; Allah'a yönelin, yalvarın ve o gün hesabınızın kolay geçmesini Allah'tan dileyin. Kimseye güvenmeyin, Allah'ın rızasını kazanmaya çalışın. O, razı olmadıkça kimsenin size bir iyilik yapamayacağını unutmayın. Çünkü Allah izin vermedikçe hiç kimsenin bir başkasına şefaat etmesi de sözkonusu değildir. O halde yapacağınız şey, Allah'ın rızasını kazanmaktır. Bu da ancak O'nun emirlerine itaat etmek ve yasaklarından sakınmakla olur.

Evet, o gün mal ve evlâdın fayda vermeyeceği bir gündür. Nitekim başka bir âyet-i kerime'de şöyle buyurulmaktadır:

يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَاخْشَوْا يَوْمًا لَا يَجْزٖى وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهٖۘ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنْ وَالِدِهٖ شَيْـًٔاۜ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَاۚ وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللّٰهِ الْغَرُورُ.

"Ey insanlar, Rabbinize karşı gelmekten sakının. Ne babanın evlâdı, ne evlâdın babası namına bir şey ödeyemeyeceği günden (kıyamet gününden) çekinin. Bilin ki, Allah'ın verdiği söz gerçektir. sakın dünya hayatı sizi aldatmasın ve şeytan Allah'ın affına güvendirerek sizi yanıltmasın."[215]

214 Şûara, 26/87-89.
215 Lokman, 31/33.

O düşünmesi bile insana dehşet veren günde herkes kendisi ile meşgul olacak, başkası ile ilgilenmeye ayıracak zamanı olmayacaktır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ اَخِيهِۙ وَاُمِّهِ وَاَبِيهِۙ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِۜ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَاْنٌ يُغْنِيهِۜ.

"O gün kişi kardeşinden, annesinden babasından, eşinden ve çocuklarından kaçar. O gün herkesin kendine yetip artacak bir derdi vardır"[216]

Değerli kardeşlerim, insan dünyada bu yakınlarından birisi ile karşılaşsa sevinir ve onları sevgi ile kucaklar. Ama görülüyor ki o gün, değil başkalarından, bu en yakınları ile bile karşılaşmak istemeyecek, onlardan kaçacaktır. Bir kısmı kendi derdi ile meşgul olduğu için kaçacak,bir kısmı da sorguya çekilirim endişesiyle kaçacaktır. Çünkü kardeş, "Sen bana dünyada yardım etmedin", anne-baba, "Sen bize iyilikte kusur ettin" eşi, "Sen bana haram yedirdin", çocuklar, "Sen bize dinimizi öğreterek bizi uyarmadın" deyip yakasına sarılırlar diye onlardan kaçacaktır.

Hz. Aişe validemiz anlatıyor: Peygamberimiz:

تُحْشَرُونَ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلاً. قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ اَلرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ يَنْظُرُ بَعْضُهُمْ اِلٰى بَعْضٍ فَقَالَ: اَلاَمْرُ اَشَدُّ مِنْ اَنْ يُهِمَّهُمْ ذٰلِكَ.

–İnsanlar kıyamet günü (ilk yaradılışları gibi) yalın ayak, çıplak ve sünnetsiz olarak haşrolacaklardır, buyurdu. Ben.

–Ey Allah'ın Resûlü, erkek kadın bir arada mı? Bunlar birbirlerinin edep yerlerine bakarlar, nasıl olur? dedim. Peygamberimiz:

–Ey Aişe, haşir işi çok zordur, insanların birbirlerine bakmalarına müsait değildir[217], buyurdu.

Ebû Ubeyde ve İbn Münzir'in rivayetlerine göre Katade şöyle demiştir:

216 Abese, 80/34-37.
217 Buhârî, "Rikak", 45; Müslim, "Kitabu'l-Cenne", 14.

“Kıyamet günü insan tanıdığı bir kimseyi görmekten sıkıldığı kadar, hiçbir şeyden sıkılmaz. Çünkü yaptığı bir haksızlık sebebiyle peşine düşülmesinden korkar.”[218]

Ebu Hureyre (ra.) anlatıyor: Allah Teâlâ:

“(Ey Muhammed) En yakın akrabanı uyar”[219] ayet-i kerimesini indirdiği zaman Peygamberimiz akrabalarını çağırarak Safa tepesinde onlara yaptığı bir konuşmada şöyle buyurdu:

يَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ اِشْتَرُوا اَنْفُسَكُمْ لاَ اُغْنِى عَنْكُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا يَا بَنِى عَبْدِ مَنَافٍ لاَ اُغْنِى عَنْكُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا يَاعَبَّاسُ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ لاَ اُغْنِى عَنْكَ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا وَ يَا صَفِيَّةُ عَمَّةَ رَسُولِ اللّٰهِ لاَ اُغْنِى عَنْكِ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا وَيَا فَاطِمَةُ بِنْتِ مُحَمَّدٍ (ص) سَلِينِى مَا شِئْتِ مِنْ مَالِى لاَ اُغْنِى عَنْكِ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا.

“Ey Kureyş topluluğu, kendinizi Allah’tan satın alın (Allah’ın azabından koruyun) yoksa ben Allah’ın azabından hiçbir şeyi sizden men edemem. Ey Abdü’l-Menaf oğulları, Allah’ın azabından hiçbir şeyi sizden uzaklaştıramam. Ey Abdülmuttalip oğlu Abbas, senden de Allah’ın azabından hiçbir şeyi men edemem. Ey Peygamberin halası Safiyye, ben, Allah’ın azabından kurtarmak için sana hiçbir yararım olmaz. Ey Muhammed (Sallalahu aleyhi ve sellem)’in kızı Fâtıma, malımdan ne dilersen iste, vereyim fakat Allah’ın azabından hiçbir şeyi senden men edemem.”[220]

Peygamberimiz insanların dünya ve ahiret efendisi olduğu halde, “Kıyamet günü ne olacağım, nasıl hesap vereceğim” derdi.

Ensar’dan bir kadın olan Ümmü Alâ (r. Anha) anlatıyor: Müslümanlar Mekke’den Medine’ye hicret ettikleri zaman, Ensar yani Medineliler arasında kur’a ile taksim edilmişlerdi. Bizim aileye de Osman İbn Maz’ûn düşmüştü. Biz Osman’ı evimizde konuk ettik. Osman bir süre sonra has-

---

218 Âlûsî, *Ruhu’l-Maani*, Beyrut, c. 30, s. 48.
219 Şûara, 26/214.
220 Buhârî, “Vesâyâ”, 11; Müslim, “İman”, 89.

talandı ve vefat etti. Yıkandı, kendi elbisesi ile kefenlendi. Tam bu sırada Peygamberimiz cenazeye geldiler. Ben cenazeyi tezkiye ederek.

–Ey Ebû Saib. Allah sana rahmet etsin. Senin hakkında bildiğim ve bu cemaate bildirmek istediğim şudur ki. Sen Allah Teâlâ'nın rahmetine erişmiş bahtiyar bir zatsın, dedim. Ben böyle söyleyince, Peygamberimiz bana dönerek:

–Allah Teâlâ'nın bu ölüye rahmet ettiğini nereden biliyorsun? dedi. Ben:

–Ey Allah'ın Resûlü, babam-annem sana feda olsun, Allah, (Osman İbn Maz'ûn gibi inanmış ve Allah'ın emirlerine uyup yasaklarından sakınmış bir kuluna ikram etmez de) ya kime ikram eder?dedim. bunun üzerine Peygamberimiz:

–Osman İbn Maz'ûn ölmüştür. Allah'a yemin ederim ki, ben de bu ölü için hayır ve mutluluk dilerim. Yine Allah'a yemin ederim ki, ben, Allah'ın bir Peygamberi olduğum halde bana (ve size kıyamet günü) ne muamele edeceğini bilemem, buyurdu.

Ümmü Alâ diyor ki: "Vallahi, Peygamberimizin bu uyarısından sonra ben, kimseyi tezkiye etmeye cesaret edemedim"[221]

Osman İbn Maz'ûn, Müslüman olanların ondördüncüsüdür. Önce Habeşistan'a, sonra da Medine-i Münevvere'ye hicret etmiştir. Bedir savaşında bulunmuş ve büyük yararlıklar göstermiştir. Hicretin ikinci yılında Medine-i Münevvere'de vefat etmiştir. Medine'ye hicret edenlerden ilk vefat eden Sahabi budur.[222]

Burada akla şu soru gelebilir: Bedir savaşında hazır bulunanların bağışlandıkları Peygamberimiz tarafında müjdelendiği halde, Peygamberimiz İbn Maz'ûn hakkında neden tereddüt ifade eden bir üslup ile Ümmü Alâ'-ya cevap vermişlerdir? Aynî diyor ki: Bunun sebebi, Osman İbn Maz'ûn'un vefatı, Bedir savaşında bulunanların cennetlik oldukları haber verilmeden önce idi.[223]

Bu hadisi şeriften öğrenilen bir başka husus da şudur: Cennetle müjdelenmiş olan on kişi ile Bedir savaşına katılanlar gibi cennetlik oldukları bildirilenlerden başka hiçbir kimse hakkında cennetliktir, diye hükmedi-

221 Buhârî, "Cenaiz", 3.
222 Aynî, *Umdetü'l-Karî*, Beyrut,1329, c. 8, s. 16.
223 Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, c. 8, s.16.

lemez. Ancak genel olarak, inananlar cennetliktir, inanmayanlar da cehennemliktir, denilebilir. Bir de mümin ve müttaki olan kişiler için, cennetlik oldukları umulur, ifadesi kullanılabilir, kesin olarak cennetlik oldukları söylenemez.[224]

Bera radiyallahu anh anlatıyor: Peygamberimizle birlikte bir cenazede idik. Cenazenin mezarı kazılmakta olduğundan Peygamberimiz mezarın bir tarafında oturdu. Bu manzara onu o kadar etkiledi ki, ağladı, göz yaşları ile toprak ıslandı. Sonra da orada bulunanlara:

يَا اِخْوَانِى لِمِثْلِ هٰذَا فَاَعِدُّوا

"Kardeşlerim, kendinizi bugün için hazırlayınız"[225] buyurdu.

Peygamberimiz kıyamet gününden ve oradaki hesaptan söz edildiği zaman gözleri yaşarırdı.

اِقْرَأْ عَلَىَّ قُلْتُ اَقْرَأُ عَلَيْكَ وَعَلَيْكَ اُنْزِلَ قَالَ فَاِنِّى اُحِبُّ اَنْ اَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِى فَقَرَأْتُ عَلَيْهِ سُورَةَ النِّسَاءِ حَتَّى بَلَغْتُ "فَكَيْفَ اِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلٰى هٰؤُلَاءِ شَهِيدًا" قَالَ: اَمْسِكْ فَاِذَا عَيْنَاهُ تَذْرِفَانِ.

"Abdullah İbn Mesûd (ra.) anlatıyor: Bir kere Peygamberimiz bana:

–İbn Mes'ud, haydi bana Kur'an oku, diye emretti. Ben:

–Ey Allah'ın Resûlü, Kur'an sana gönderilmiş iken onu size nasıl okuyacağım? dedim. Peygamberimiz:

–Evet öyle, ama ben Kur'an-ı başkasından işitmeyi çok severim, buyurdu. Ben de Nisa sûresini okumaya başladım. "Kıyamet günü her ümmetten (onun Peygamberini) şahit getirdiğimiz ve seni de (Ey Muhammed) onların üzerine şahit olarak gösterdiğimiz zaman (inkar edenlerin hali) nasıl olacak?"[226] ayetine gelince, Peygamberimiz.

224 *Umdetü'l-Kârî*, c. 8, s.16.
225 İbn Mâce, "Zühd", 19.
226 Nisa, 4/41.

–Yeter, buyurdu. O anda Peygamberimizin iki gözünden yaş döküldüğünü gördüm.[227]

Peygamberimizin şu uyarısı çok düşündürücüdür. Buyuruyor ki:

لَوْ تَعْلَمُونَ مَا اَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلاً وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا.

"Benim bildiğimi siz bileydiniz, daha az güler, daha çok ağlardınız"[228]

Peygamberimizin arkadaşları (Ashab-ı Kiram) da kıyamet günü Allah'a verilecek hesaptan endişe ederlerdi.

Hz. Ömer bir gün Ebû Mûsa el-Eş'arî (ra.) ye:

–Ey Ebû Mûsa, biz ki Müslümanlığı kabul ettik, yerimizi yurdumuzu bırakarak göç ettik, her yerde Peygamberimizle beraber bulunduk. Acaba kıyamet gününde bir ecir ve mükâfata nail olacak mıyız? dedi. Ebû Mûsa:

–Elbette olacağız. Biz bir çok iyilik yaptık. Cenab-ı Hak'tan büyük ihsan ve lütuf bekliyoruz, dedi. Hz. Ömer:

–Nefsimi kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, Allah'ın huzurunda hesaptan kurtulmaktan başka bir şey istemiyorum,[229] dedi.

Kıyamet günü insanın dünyada gizli ve aşikâr işlediği her şeyin hesabı görülecek, kişiler arasındaki anlaşmazlıklar çözümlenecektir. O gün hiçbir şeyi saklamak mümkün değildir. Çünkü yerde ve göklerde Allah'a saklı hiçbir şey yoktur. Allah Teâlâ insanı yaptıklarından sorgulayacağı gibi kötü duygu ve düşüncelerinden de hesaba çekecektir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de:

وَاِنْ تُبْدُوا مَا فٖىٓ اَنْفُسِكُمْ اَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللّٰهُۜ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَٓاءُۜ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرٌ.

"Siz içinizdekileri açığa vursanız da gizli tutsanız da Allah onunla sizi

227 Buhârî, "Nisa Sûresi Tefsiri", 9.
228 Buhârî, "Küsuf", 2; Müslim, "Küsuf", 1.
229 *İslâm Tarihi*, *Sadr-i İslâm*, İstanbul, 1938, c. 7, s. 501.

hesaba çeker. Sonra dilediğini affeder, dilediğine de azap eder. Allah'ın her şeye gücü yeter"[230] buyurulmuştur.

Allah'a gizli ve saklı hiçbir şey olmadığı halde O, insanın yaptıklarını melekler aracılığı ile de yazdırmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

وَاِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَۙ كِرَامًا كَاتِبِينَۙ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ.

"Oysa üzerinizde muhakkak koruyucular var. Değerli yazıcılar. Onlar, siz her ne yaparsanız (sizinle birlikte bulundukları için) bilirler. (iyi ve kötü hiç birini kaybetmeden hepsini amel defterinize yazarlar.)[231]

Meleklerin kaleme aldıkları bu defterlerde kulun neyi ne zaman ve nerede yaptığı yazılmış bulunmaktadır. Bu defterler kıyamet günü sahiplerine verilecek ve:

اِقْرَاْ كِتَابَكَۜ كَفٰى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًاۜ.

"Kitabını oku, bugün sana hesap sorucu olarak kendi nefsin yeter"[232] denecektir.

Bu amel defterlerinde her şey yazılmış, hiçbir şey unutulmamıştır. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulur:

وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَا لِ هٰذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً اِلَّٓا اَحْصٰيهَاۚ وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًاۜ وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ اَحَدًا .

"O gün herkesin amel defteri ortaya konmuştur. Ey Muhammed, suçluların, amel defterlerinden korktuklarını görürsün. "Eyvah, bu nasıl def-

230 Bakara, 2/284.
231 İnfitar, 82/10-12.
232 İsrâ, 17/14.

termiş ki, büyük küçük hiçbir şey bırakmadan hepsini saymış dökmüş" derler. Onlar (bu defterlerde) bütün yaptıklarını hazır bulmuşlardır. Senin Rabbin hiç kimseye haksızlık etmez"[233]

O gün herkes sorgulanacaktır. Kur'an-ı Kerim bu hususu ifade eder:

فَلَنَسْـَٔلَنَّ الَّذ۪ينَ اُرْسِلَ اِلَيْهِمْ وَلَنَسْـَٔلَنَّ الْمُرْسَل۪ينَۙ .

"Elbette kendilerine Peygamber gönderilen kimseleri de, gönderilen Peygamberleri de sorguya çekeceğiz."[234]

Peygamber kendilerine gönderilenlere, "Elçilere ne cevap verdiniz?"[235], Peygamberlere de, "Size ne cevap verildi?"[236] diye sorulacaktır.

Aslında o günde günahkârlara, suçlu oluşları yüzlerinden belli olduğu için günahlarından sorulmayacağı Rahman 39 ve Kasas 78 nci ayetlerinde ifade buyrulmuştur. Ancak buradaki sorgulama, inkârcıları Peygamberler önünde azarlayarak sorumlu tutmaktır.

Amel defterlerini inceleyenlerden bazıları orada yazılı günahlarından bir kısmını inkâr edecekler ve: "Bunları ben yapmadım, melekler yazdı" diyecekler ama, bu konudaki şahitlere itiraz edemeyeceklerdir. Çünkü o gün vücutlarındaki organlar aleyhlerine şahitlik yapacaktır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de bu husus şöyle ifade edilmiştir.

يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ اَلْسِنَتُهُمْ وَاَيْد۪يهِمْ وَاَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ.

"O gün onların dilleri, elleri ve ayakları işledikleri şeyler hakkında kendilerine şahitlik ederler."[237]

حَتّٰٓى اِذَا مَا جَٓاؤُ۫هَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَاَبْصَارُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا

233 Kehf, 18/49.
234 A'raf, 7/6.
235 Kasas, 28/65.
236 Mâide, 5/109.
237 Nûr, 24/24.

يَعْمَلُونَ. وَقَالُوا لِجُلُودِهِمْ لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَاۜ قَالُوٓا اَنْطَقَنَا اللّٰهُ الَّذٓى اَنْطَقَ كُلَّ شَىْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ اَوَّلَ مَرَّةٍ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ .

"Nihayet oraya vardıkları zaman kulakları, gözleri ve elleri yaptıkları şeyler hakkında onların aleyhinde şahitlik ederler. Onlar derilerine: "Niçin aleyhimize şahitlik ettiniz" derler. Derileri de: "Bizi, her şeyi konuşturan Allah konuşturdu. Sizi ilk defa yaratan O dur ve siz yine O'na döndürülüyorsunuz"[238] derler.

عَنْ اَنَسِ ابْنِ مَالِك قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ (ص) فَضَحِكَ فَقَالَ: هَلْ تَدْرُونَ مِمَّ اَضْحَكُ؟ قَالَ: قُلْنَا: اَللّٰهُ، وَرَسُولُهُ اَعْلَمُ قَال: مِنْ مُخَاطَبَةِ الْعَبْدِ رَبَّهُ. يَقُولُ: يَا رَبِّ اَلَمْ تُجِرْنِى مِنَ الظُّلْمِ؟ قَال يَقُولُ: بَلٰى. قَال فَيَقُولُ: فَاِنِّى لاَ اُجِيزُ عَلٰى نَفْسِى اِلاَّ شَاهِدًا مِنِّى. قَالَ فَيَقُولُ: كَفٰى بِنَفْسِكَ اْليَوْمَ عَلَيْكَ شَهِيدًا وَ بِالْكِرَامِ اْلكَاتِبِينَ شُهُودًا. قَالَ فَيُخْتَمُ عَلٰى فِيهِ فَيُقَالُ لِاَرْكَانِهِ اِنْطِقِى. قَالَ فَتَنْطِقُ بِاَعْمَالِه. قَالَ ثُمَّ يُخَلَّى بَيْنَهُ وَبَيْنَ اْلكَلاَمِ قَال فَيَقُولُ: بُعْدًا لَكُنَّ وَ سُحْقًا فَعَنْكُنَّ كُنْتُ أُنَاضِلُ.

Enes İbn Mâlik (ra.) anlatıyor: Peygamberimizin yanında idik. Güldüler. Sonra da:

–Niye güldüm , biliyor musunuz? dedi. Biz:

–Allah ve Resûlü bilir, dedik. Peygamberimiz:

–Kulun Rabbisi ile konuşmasına gülüyorum. Kul, Allah'ın huzurunda hesap verirken: "Ey Rabbim, siz beni haksızlık yapmaktan menetmediniz mi?" diyecek, Allah Teâlâ: "Evet, menettim" buyuracak. Kul: "Ama ben kendime benim tarafımdan bir şahit getirilmesinden başka bir şeye, başka-

238 Fussilet, 41/20-21.

sının şahitliğine razı değilim" diyecek. Bunun üzerine Allah Teâlâ: "Bugün sana tek şahit olarak nefsin, çok şahit olarak da değerli yazıcı melekler yeter." buyuracak ve ağzı mühürlenecektir. Peşinden organlarına: "Konuş" denecektir. O da organlarına: Irak olun, ben ancak sizin için mücadele ediyorum"[239] diyecektir.

Kıyamet günü iyilerle kötüler birbirinden ayırd edilecek, haklar alınıp sahiplerine verilecektir. O gün hiç kimsenin hakkı kimsede kalmayacaktır. Peygamberimiz bu hususu ifade ederken:

لَتُؤَدُّنَّ الْحُقُوقَ اِلَى اَهْلِهَا حَتَّى يُقَادَ لِلشَّاةِ الْجَلْحَاءِ مِنَ الشَّاةِ الْقَرْنَاءِ.

"Elbette kıyamet gününde haklar sahiplerine ödenecektir. Hatta boynuzlu koyundan boynuzsuz koyunun öcü alınacaktır"[240] buyurmuştur.

Hak sahipleri haklarını eksiksiz alacakları muhakkak olan o günde, dünyada haksızlık yapanlar da, iyiliklerini hak sahiplerine vermekle yaptıkları iyiliklerden de mahrum olacaklardır.

Ebû Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: Peygamberimiz:

عَنْ اَبِى هُرَيْرَةَ اَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ (ص) قَالَ: اَتَدْرُونَ مَا الْمُفْلِسُ؟ قَالُوا: الْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لاَ دِرْهَمَ لَهُ وَلاَ مَتَاعَ. فَقَالَ: اِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ اُمَّتِى يَأْتِى يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلاَةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ وَيَأْتِى قَدْ شَتَمَ هٰذَا وَقَذَفَ هٰذَا وَاَكَلَ مَالَ هٰذَا وَسَفَكَ دَمَ هٰذَا وَضَرَبَ هٰذَا فَيُعْطٰى هذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ وَهٰذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ فَاِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ اَنْ يُقْضٰى مَا عَلَيْهِ اُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِى النَّارِ.

–Müflis kimdir, bilir misiniz? buyurdu. Orada bulunanlar:

–Bize göre müflis, parası ve malı olmayan kimsedir, dediler. Peygamberimiz:

239 Müslim, "Kitabu'z-Zühd ve'r-Rekaik", 1..
240 Tirmizî, "Sıfatü'l-Kıyame", 2.

–Gerçekte benim ümmetimden müflis, kıyamet gününde, namaz, oruç ve zekâtla gelecek olan kimsedir. (Yani namazını kılmış, orucunu tutmuş ve malının zekâtını vermiş olan kimsedir) Ama şuna sövmüş,bunun kanını dökmüş, diğerini de dövmüştür (Yani bu günahları da işlemiştir) bundan dolayı onun iyiliklerinden adı geçenlerin her birine verilir. Üzerinde olan haklar ödenmeden iyilikleri tükenirse, hak sahiplerinin günahları o kimseye yükletilir. Sonra o kimse cehenneme atılır,[241] buyurdu.

Bu hadisi şerif insan haklarına verilen önemi belirtiyor. İnsan haklarına riâyet etmeyen kimselerin kıyamet gününde sorgulanırken dünyada kazandıkları iyilikleri de kaybederek çok kötü bir duruma düşeceklerini açık bir şekilde ifade ediyor.

Peygamberimiz, inananlara olan şefkat ve merhameti sebebi iledir ki, kul hakkı ile Allah'ın huzuruna çıkmamamız için her vesile ile bizi uyarmıştır. Hatta o, borçlanıp borcunu ödeyemeden ölen kimselerin borçlarını öder ve:

وَالَّذِى نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ اِنْ عَلَى الْاَرْضِ مِنْ مُؤْمِنٍ اِلَّا اَنَا اَوْلَى النَّاسِ بِهِ. فَاَيُّكُمْ مَا تَرَكَ دَيْنًا اَوْ ضَيَاعًا فَاَنَا مَوْلَاهُ. وَاَيُّكُمْ تَرَكَ مَالاً فَاِلَى الْعَصَبَةِ مَنْ كَانَ.

"Nefsimi kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, yeryüzünde bulunan her mü'mine, insanların en yakını benim. Sizden her hangi biriniz ölür de borç veya çoluk çocuk bırakırsa ben onun velisiyim, yardımcısıyım. Herhangi biriniz de mal bırakırsa o da varislerinindir"[242] buyurdu.

Değerli kardeşlerim, kişi kıyamet günü genel olarak beş şeyden sorguya çekilecektir.Bu beş şeyi Peygamberimiz şöyle bildirmişlerdir:

لَا تَزُولُ قَدَمُ ابْنِ اٰدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ حَتَّى يُسْئَلَ عَنْ خَمْسٍ: عَنْ

241 Müslim, "Birr ve's-Sıle", 15.
242 Müslim, "Feraiz", 4.

عُمْرِهِ فِيمَ اَفْنَاهُ وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَ اَبْلَاهُ وَمَالِهِ مِنْ اَيْنَ اِكْتَسَبَهُ وَفِيمَ اَنْفَقَهُ وَمَاذَا عَمِلَ فِيمَا عَلِمَ.

"Kişi ömrünü ne yolda tükettiğinden, vücudunu nerede yıprattığından, malını nereden kazanıp nereye harcadığından, bildiği ile ne iş yaptığından sorguya çekilmedikçe yerinden ayrılamayacaktır."[243]

Bu hadisi şerif üzerinde düşünmeli ve bu sorulara cevap verecek şekilde hazırlanmalıyız.

Bundan sonra terazi kurulur ve amellerin tartılmasına geçilir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَاُولٰٓئِكَ الَّذِينَ خَسِرُٓوا اَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِاٰيَاتِنَا يَظْلِمُونَ.

"O gün (amelleri tartacak) terazi haktır. Kimin (sevap) tartıları ağır gelirse işte onlar kurtulanlardır. Kimin (sevap) tartıları hafif gelirse, işte onlar da ayetlerimize haksızlık etmelerinden ötürü kendilerini zarara sokanlardır."[244]

Buradaki terazi (mizan) insanların dünyada yaptıkları amelleri tartacak olan ve keyfiyetini bilemediğimiz ilâhi adâlet ölçüsüdür. Bu, dünyadaki ölçü aletlerinin hiç birine benzemez. Çünkü bu terazi, insanın yaptığı iyilikler ile kötülükleri tartacaktır.

Ayet-i kerime'de de ifade buyurulduğu gibi, tartıda, iyilikleri kötülüklerinden ağır gelenler kurtuluşa erecek, hafif gelenler ise cehenneme gidecektir. Cehenneme gidenlerden inanmış olanlar, cezalarını çektikten sonra cehennemden çıkıp cennete girebileceklerdir.

Ameller tartılırken hiç kimseye haksızlık yapılmayacak, yaptığı her şey adâlet terazisinde tartılacaktır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de:

243 Tirmizî, "Kıyame", 1.
244 A'raf, 7/8-9.

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيٰمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْـًٔاۜ وَاِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ اَتَيْنَا بِهَاۜ وَكَفٰى بِنَا حَاسِبِينَ.

"Biz kıyamet günü için adâlet terazileri kurarız. Artık kimseye hiçbir şekilde haksızlık edilmez. (yapılan iş) bir hardal danesi kadar dahi olsa onu (adâlet terazisine) getiririz. Hesap gören olarak herkese yeteriz"[245] buyurulmuştur. Bu konuda bir başka ayet-i kerime de şudur:

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُۜ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ.

"Kim zerre miktar hayır yapmışsa onu görür. Kim de zerre miktar kötülük yapmışsa onu görür."[246]

Tartıda iyilikleri kötülüklerinden ağır gelenlere ne mutlu. Onlar cennete girecekler ve cennetin sonsuz nimetlerine ereceklerdir.

Değerli müminler, kiyamet günü Allah'ın huzurunda vereceğimiz hesap ile ilgili bu kısa açıklamadan sonra, o halde ne yapmalıyız ki, o gün hesabımız kolay geçsin? gibi bir soru akla geliyor. Evet, yapacağımız şeyi Peygamberimiz bize şöyle hatırlatıyor:

حَاسِبُوا اَنْفُسَكُمْ قَبْلَ اَنْ تُحَاسَبُوا

"Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekiniz."[247]

İnsan dünyada yaptıklarının bir gün hesabını vereceğine ve o günkü mahkemede hâkimin bizzat Allah Teâlâ olduğuna inanır ve bu inancını ölünceye kadar muhafaza ederse, her işinde dikkatli olur. İşlerinde doğruluktan ayrılmaz. Kimseyi aldatmaz. Kimseye haksızlık yapmaz. Yalan konuşmaz. Kimsenin malına ve ırzına göz dikmez. Kendi hakkı kadar başkalarının hakkını da gözetir. Kendisine lâyık görmediği bir şeyi din kardeşlerine de lâyık görmez.

245 Enbiyâ, 21/47.
246 Zilzal, 99/7-8.
247 Tirmizî, "Kıyame", 25.

Bu inanca sahip olan kimse hesap günü gelip çatmadan evvel, kötülükleri azaltır ve iyilkleri çoğaltılır. Allah'tan korkar. O'na karşı gelmekten çekinir. Günah işlememeye gayret eder. İşlediği günahlardan hemen tövbe eder. Günahkâr olarak Allah'ın huzuruna gitmek istemez.

İşte ahiret inancı, insanın, duygu, düşünce ve davranışları üzerinde olumlu etkiler yapar.

Ne mutlu o hesap gününe hazırlananlara. Yine ne mutlu o günü hiç unutmayanlara.

Konuşmamı, Kur'an-ı Kerim'in en son nazil olduğu Abdullah İbn Abbas (ra.) tarafında rivayet edilen ayet-i kerime ile bitiriyorum. Allah Teâlâ buyuruyor:

وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ اِلَى اللّٰهِ ثُمَّ تُوَفّٰى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ۟

"Öyle bir günden korkunuz ki, o gün Allah'a döndürüleceksiniz. Sonra da herkese kazancı tamamı ile ödenecek ve hiç kimse haksızlığa uğramayacaktır."[248]

248 Bakara, 2/281 .